

Çocuklarda Görme Muayenesi Açısından Ailelerin Farkındalığının Değerlendirilmesi

Evaluating Parental Awareness Regarding the Children's Visual Examination

İsmail Yıldız¹

¹Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Tekirdağ, Türkiye

ORCID ID: İ.Y. 0000-0003-3570-8394

Atf/Citation: Yıldız İ. Çocuklarda görme muayenesi açısından ailelerin farkındalığının değerlendirilmesi. Çocuk Dergisi - Journal of Child 2022;22(2):105-109. <https://doi.org/10.26650/jchild.2022.1117636>

ÖZ

Amaç: Sağlıklı çocuk izleminde objektif görme muayenesinin yapılması önemlidir. Bu çalışmada ebeveynlerin çocuklarında yapılan görme muayenesi farkındalığının, tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Bu araştırma tanımlayıcı, kesitsel bir anket çalışmasıdır. Veriler 6 yaşından küçük çocukların ebeveynleri tarafından doldurulan 183 anketten elde edilmiştir.

Bulgular: Değerlendirilen çocukların %53.6 (n=98)'sı kızdı ve %51.4 (n=94)'ünde hiç görme muayenesi/değerlendirmesinin yapılmadığı belirtilmekteydi. Ailelerin %44.3 (n=81)'ünde görme sorunu vardı. Çalışmaya katılan çocukların %82 (n=150)'sinde ekran maruziyeti olduğu, günlük maruziyet süresinin medyanının 2 saat ve maruziyete başlama yaşının medyanının 12 ay olduğu görüldü. Onsekiz ay altındaki çocuklarda ekran maruziyeti oranının %44,2 olduğu görüldü ve maruziyet süresinin medyanı 1 saat idi. Daha önce bir göz hekimi tarafından muayene edilmemiş çocukların ebeveynlerinin %87.1'i çocuklara düzenli göz muayenesi yapılmasının gerekli olduğunu ve %89.7'si ise okula başlamadan önce çocuklarına bir göz muayenesi yaptırmayı düşünmekteydi.

Sonuç: Aile sağlığı merkezleri tarafından yapılan görme taramaları hakkında ebeveynlerin bilgilendirilmesi, gerekli ise göz hekimine yönlendirilmeleri ve özellikle erken dönemde başlayan ekran maruziyetinin çocukların göz sağlığını olumsuz etkilediğinin anlatılması ebeveynlerin görme sağlığı hakkındaki duyarlılıklarını arttıracaktır.

Anahtar Kelimeler: Görme, çocuk, göz sağlığı, kırma kusurları, görme taraması

GİRİŞ

Görme, insanların hayatını kaliteli bir şekilde sürdürmesinde önemli olan duylardan birisidir. Günlük işlerin yapılmasında, bağımsız hareket edebilmede, bir yere yönelme veya gitmede

ABSTRACT

Objective: Objective visual evaluation are an essential part of childhood check-ups. This study aims to evaluate parental awareness, attitudes, and behaviors regarding the children's vision screening.

Materials and Methods: The present study is a survey-based cross-sectional descriptive study. The data were obtained from questionnaires filled out by parents with children under six years of age. The study was conducted using data from 183 questionnaires.

Results: Of the children, 53.6% (n = 98) are girls, 51.4% (n=94) have never had a vision examination/evaluation, and 82% (n=150) have been exposed to monitors. Of the parents, 44.3% (n=81) have vision problems. The median daily value of time exposed to digital screens is 2 hours, and the median value of exposure onset time is 12 months. The digital screen exposure rate in children under 18 months of age is 44.2%, with a median daily exposure time of 1 hour. While 87.1% of the parents of children who had not been previously examined by an ophthalmologist do feel their children should have regular visual evaluations, 89.7% had thought about visual evaluations for their children before they started school.

Conclusion: Having family physicians inform parents about vision screenings, refer them to an ophthalmologist if necessary, and explain to parents that early exposure to digital screens in particular negatively affects children's eye health will increase parents' sensitivity to vision health.

Keywords: Vision, child, eye health, refractive errors, vision screening

ve etrafla sağlıklı bir iletişim kurma açısından görme fonksiyonu çok önemlidir. Ayrıca doğumdan itibaren çocuğun mental ve motor gelişimi içinde görme fonksiyonu önemli bir rol almaktadır (1). Görme fonksiyonunun normal gelişimi için göz ve beyin birlikte çalışması gerekmektedir. Sağlıklı bir görme

Sorumlu Yazar/Corresponding Author: İsmail Yıldız E-mail: drismail810@yahoo.com

Başvuru/Submitted: 17.05.2022 • **Kabul/Accepted:** 18.05.2022

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

fonksiyonu için göz, göz kasları, görme yolları ve beynin ilgili bölgelerinin sağlıklı ve uyum içerisinde görevlerini yerine getirmesi ile mümkündür (2).

Ambliyopi çocukluk çağıında sık görülen görme sorunlarından birisidir ve çocuklardaki sıklığı %1-4'tür (3). Ambliyopi, ptozis, korneal sorunlar, strabismus, kırma kusurları, uyaran eksikliği ve anizometri gibi durumlarda görülebilir (4,5). Çocuklarda ambliyopi, kırma kusurları ve strabismus gibi göz sorunlarının erken tespit edilmesi ve tedavisi ile çocuğun görme fonksiyonu en yüksek düzeye çıkarılır (5).

Birçok ülke çocuklarda göz ve görme ile ilgili problemlerin erken tespit ve tedavisi için görme taraması programları yürütmektedir (6). Ülkemizde de T. C. Sağlık Bakanlığı tarafından ulusal görme taraması programı yürütülmektedir. Bu program çerçevesinde 2015 yılından itibaren aile sağlığı merkezlerinde 0-3 ay ve 36-48 ay arası çocuklarda görme taraması programına başlanmıştır. 2018 yılından itibaren ilköğretim 1. sınıf çocukları da tarama kapsamına alınmıştır. Gerekli durumlarda çocuklar ileri değerlendirme için göz hekimlerine yönlendirilmektedir (7).

Bu çalışmada ebeveynlerin çocuklarının görme muayenesi açısından farkındalıklarının, tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Verilerin toplanması

Bu araştırma tanımlayıcı kesitsel bir anket çalışmasıdır. Veriler Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı polikliniklerine başvuran 6 yaşından küçük çocuğu olan ebeveynlere anket formu doldurtularak elde edildi. Doldurulan 232 anketten 49'u dahil edilme kriterlerine uymadığı için değerlendirmeye alınmadı. Araştırma 183 anket verisi ile tamamlandı.

Çalışmaya dahil edilme ve dışlanma kriterleri

Term doğum öyküsü olan, görmeyi etkileyecek kronik bir hastalığı ve düzenli ilaç kullanımı öyküsü olmayan ≥ 3 ay-6 yaş arası çocuklar çalışmaya dahil edildi.

Preterm doğum öyküsü ve bu nedenle yenidoğan yoğun bakım ünitesinde yatış öyküsü olanlar, prematüre retinopatisi nedeniyle takip ve tedavi olanlar, konjenital görme sorunu olanlar ve göz bulgularına neden olan kalıtsal bir hastalığa sahip olanlar çalışmaya dahil edilmedi.

Verilerin analizi

Verilerin analizi "R" tabanlı Jamovi 1.6 programı ile yapıldı (8). İstatistiksel olarak $p < 0,05$ olması anlamlı kabul edildi. Veriler dağılım özelliklerine göre ortalama \pm standart sapma veya medyan (25-75 persentil) şeklinde verildi.

BULGULAR

Çalışmaya alınan 183 çocuğun %53.6 (n=98)'sı kız, %46.4 (n=85)'ü erkek idi. Olguların medyan yaşı 30 ay (15-46 ay) idi. Olguların %51.4 (n=94)'üne hiç görme muayenesi/değerlendirmesi yapılmadığı belirtilirken, görme muayenesi/

değerlendirmesi yapılan 89 çocuğun 67 (%75.3)'sü bir göz hekimi tarafından muayene olmuştu (Tablo 1).

Tablo 1: Anket sorularına verilen cevap oranları

	n	%
Görme muayenesi/değerlendirmesi		
Hayır	94	51.4
Evet	89	48.6
Görme muayenesi/değerlendirmesi kimin tarafından yapıldığı		
Göz hekimi	60	67.4
Çocuk hekimi	14	15.7
Aile hekimi	6	6.7
Göz hekimi ve çocuk hekimi	3	3.4
Göz hekimi ve aile hekimi	2	2.2
Göz hekimi, çocuk hekimi ve aile hekimi	2	2.2
Aile sağlığı merkezi çalışanı	2	2.2
Ailede göz sorunu olan birey varlığı		
Hayır	102	55.7
Evet	81	44.3
Çocuğun görmesiyle ilgili ebeveyn endişesinin varlığı		
Hayır	173	94.5
Evet	10	5.5
Çocuğun görme şikayetinin varlığı		
Hayır	182	99.5
Evet	1	0.5
Çocukta ekran maruziyeti varlığı		
Hayır	33	18
Evet	150	82

Çalışmaya katılan çocukların %44.3 (n=81)'ünde ailede görme sorunu olan bireyler olduğu ve bu sorunların sıklıkla kırma kusurları olduğu görüldü. Ailede görme sorunu olan ve olmayanlarda, çocukların göz hekimi tarafından değerlendirilmeleri arasında istatistiksel açıdan farklılık yoktu ($p=0.05$).

Çalışmaya katılan ebeveynlerin %94,5 (n=173)'ü çocuklarının görmeleriyle ilgili bir endişelerinin olmadığı ifade ederken, %5,5 (n=10)'ün ise çocuklarının görmesi ile bir endişesinin olduğunu belirtmekteydi. Ebeveynlerin saptadığı başlıca bulgular çocuklarının göz kapaklarını kısarak bakması, gözlerini sık kırpması, göz kapağı sorunları, şaşılık, gözlerde kızarma, gözlerde kaşıntı ve televizyonu yakından izlemesiydi.

Çocukların %99,5 (n=182)'sinin şimdiye kadar görme ile ilgili ailelerine bir şikayetleri olmadığı görüldü. Sadece bir çocuğun ebeveynlerine görmeyle ilgili şikayetlerini söylediği görüldü.

Çalışmaya katılan çocukların %82 (n=150)'sinin ekran maruziyeti (televizyon, bilgisayar, tablet, telefon) vardı. Günlük ekran maruziyet süresinin medyanı 2 saat (1-3) ve maruziyete başlama zamanının medyanı 12 ay (12-24 ay) idi. Özellikle 18 ay altı çocuklarda ise ekran maruziyeti oranı %44,2 ve günlük ekran maruziyet süresinin medyanı 1 saat (0.5-3.25) idi.

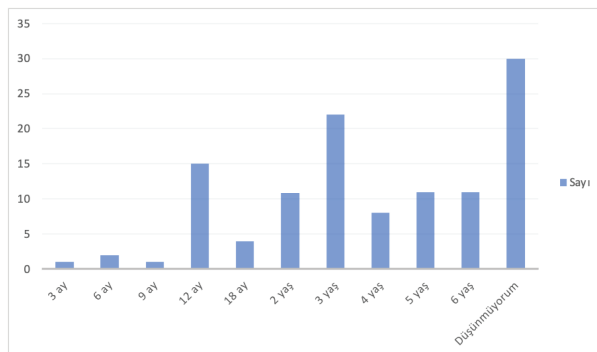
Daha önce bir göz hekimi tarafından muayene edilmemiş 116 çocuğun 100'ü (%86.2) göz hekimine gitmesi için yönlendirilmemiş olup, 16'sı (%13.8) ise göz hekimine

başvurması açısından yönlendirilmiştir. Göz hekimine gitmesi açısından yönlendirilen 16 çocuğun 15'i (%93.8) hekim tarafından, 1'i (%6.3) ise hemşire tarafından yönlendirilmiştir. Daha önce bir göz hekimi tarafından muayene edilmemiş çocukların ebeveynlerinin %87.1'i çocuklara düzenli göz muayenesi yapılmasının gerekli olduğunu ve %89.7'si ise okula başlamadan önce çocuklarına bir göz muayenesi yaptırmayı düşünmekteydi (Tablo 2).

Tablo 2: Daha önce bir göz hekimi tarafından muayene edilmemiş çocuklarda ebeveynlerin görme değerlendirmesi hakkındaki fikirleri

	n	%
Göz hekimine gitmeniz açısından yönlendirildiniz mi?		
Hayır	100	86.2
Evet	16	13.8
Çocuğunuza bir göz hekimi tarafından ilk ne zaman muayene yaptırmayı düşünüyorsunuz?		
3. ay	1	0.9
6. ay	2	1.7
9. ay	1	0.9
12. ay	15	12.9
18. ay	4	3.4
2. yaş	11	9.5
3. yaş	22	19
4. yaş	8	6.9
5. yaş	11	9.5
6. yaş	11	9.5
Düşünmüyorum	30	25.9
Göz sağlığı açısından düzenli göz muayenesi yapılması gerekli mi?		
Hayır	15	12.9
Evet	101	87.1
Çocuğunuza okula başlamadan önce göz hekimine muayene ettirmeyi düşünüyor musunuz?		
Hayır	12	10.3
Evet	104	89.7

Daha önce göz hekimi tarafından muayene edilmemiş çocukların ilk göz muayenesinin ilk 3 yaşta yapılması gerektiğini belirten ebeveyn sayısı 56 (%48.2), 3 yaştan sonra yapılması gerektiğini belirtenlerin sayısı 30 (%25.9) iken göz muayenesi yaptırmayı düşünmeyenlerin sayısı ise 30 (%25.9) idi (Şekil 1).

Şekil 1: Ebeveynlerin çocuklarına ilk göz hekimi muayenesi yaptırmayı düşündükleri zaman

TARTIŞMA

Ebeveynlerin çocuklarda görme muayenesi farkındalık, tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi amaçlayan bu çalışmada çocukların %51.4'ünde görme değerlendirmesinin yapılmadığı görülürken, görme değerlendirmesi yapılanların genellikle bir göz hekimi tarafından değerlendirildiği görüldü. Ülkemizde görme taraması programı yürütülmesine rağmen görme değerlendirmesinin yapılmadığı belirtilen çocuk sayısının bu kadar yüksek olmasının birçok nedeni olabilir. Çocukların görme taraması programına göre aile hekimleri tarafından görme değerlendirmesinin yapılmasına rağmen ailelerin bu muayenenin farkına varmamış olmaları, bu değerlendirmeye dair bilgilendirmenin yetersizliği veya bilgilendirilmelerine rağmen bunu hatırlayamamış olmaları olası nedenler olarak gösterilebilir.

Ebeveynlerinde görme sorunu olan çocuklarda görme problemlerinin sık olduğu bilinmektedir. Lim ve arkadaşları tarafından okul çağındaki çocuklar ve ebeveynlerindeki miyopi arasındaki ilişkinin değerlendirildiği çalışmada, ebeveynlerden birinde miyopi öyküsü olan çocukların %59,6'sında, ebeveynlerin her ikisinde miyopi olan çocukların %64,4'ünde miyopi saptanmıştır (9). Görme sorunu olan ebeveynlerin çocuklarını bir göz hekimine götürmesi beklenirken, çalışmamızda ebeveynlerinde görme sorunu olan çocukların göz hekimi tarafından değerlendirilme sıklığı diğer çocuklardan farklı değildi.

Sağlık otoriteleri tarafından önerilmemesine rağmen, ekran maruziyetinin küçük çocuklarda giderek arttığı görülmektedir (10,11). Hastalık kontrol ve önleme merkezi tarafından yapılan bir çalışmada, 2 yaşındaki çocukların %19,6'sının günde 2 saatin üzerinde televizyon ve video izlediği saptanmıştır (12). Akkuş ve arkadaşlarının 3-60 ay arasındaki 155 çocuğun ebeveyni ile yürüttüğü anket çalışmasında; çalışmaya katılan çocukların %21.2'sinin televizyon izlemediği, %31'inin günde 2 saate kadar televizyon izlediği ve %47,7'sinin ise günde 2 saat ve üzerinde televizyon izlediği bildirilmiştir. Ayrıca çocukların %18,7'sinin günde 1 saatten az, %24,5'inin günde 1 saat ve üzerinde diğer teknolojik aletlere maruz kaldıkları görülmüştür. Aynı çalışmada 3-24 ay arasındaki çocukların günde ortalama 1,05 saat televizyon izlediği görülürken, 25-60 ay arasındaki çocukların ise ortalama 2,9 saat televizyon izlediği görülmüştür (13). Gökçe ve arkadaşlarının 6-84 ay arasındaki çocuklarda yaptığı bir çalışmada çocukların %92,7'sinde ekran maruziyetinin olduğu bildirilmiştir (14). Çalışmamızda ise çocukların ekran maruziyeti sıklığının yüksek olduğu saptanırken, günlük maruz kaldıkları sürenin geniş bir yelpazede dağılım gösterdiği görülmüştür. Özellikle 18 aydan küçük çocuklarda ekran maruziyeti sıklığı %44,2 olarak yüksek saptanmıştır. Çocukların erken yaşta ekrana maruz kalmaları göz sorunlarına neden olabilmektedir (15). Çocukların fiziksel, psikososyal ve görme sağlıkları açısından yaşayabilecekleri sorunları en aza indirmek için, özellikle erken yaşlarda başlayan ekran maruziyetinin önlenmesi için ebeveynlere eğitim ve bilgilendirilme yapılması önem arz etmektedir.

Çocukların okul öncesi bir göz hekimi tarafından değerlendirilmesi, olası görme kusurlarının erken saptanması ve tedavisinin yapılması çocuklarda okul başarısını arttırabilmektedir (16,17). Bu nedenle çocukların okul öncesi dönemde bir göz hekimi tarafından objektif görme değerlendirmelerinin yapılması çok önemlidir. Özellikle sağlıklı çocuk izlemi yapılan birimlerde sağlık çalışanları ve hekimlerin gerektiği zaman çocukları göz hekimine yönlendirmeleri önemlidir. Ebeveynler sağlık çalışanlarının önerilerini dikkate almaktadırlar. Çalışmamızda çocuğu daha önce bir göz hekimi tarafından muayene edilmemiş ebeveynlerin çoğu göz sağlığı açısından çocuklara düzenli göz muayenesi yapılması gerektiğini ve bu muayenelerin okul öncesi dönemde başlaması gerektiğini düşünmektedir.

Çocuklarda erken dönemde belirti ve bulgu göstermeyen göz sorunlarının tespiti için göz tarama programlarının yapılması önemlidir. Bu açıdan ülkemizde T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından çocuklarda görme taraması yapılmaktadır. Görme taraması aile sağlığı merkezlerinde yapılmakta ve gerekli görülen olgular ileri değerlendirme açısından göz hastalıkları uzmanına yönlendirilmektedir. Ebeveynlerin çocuklarının görme değerlendirmesi konusundaki bilgi ve farkındalığının sağlık çalışanlarınca arttırılması çocukların görme sağlıkları açısından önemlidir.

Katılımcı sayısının azlığı ve tek merkezde yürütülmesi bu çalışmanın kısıtlılıklarını oluşturmaktadır. Özellikle aile sağlığı merkezlerinin de katıldığı çok merkezli ve yüksek katılımcı sayısı ile daha kapsamlı çalışmalar yapılarak toplumdaki görme taraması farkındalığı arttırılabilir.

Sonuç olarak, aile sağlığı merkezleri tarafından yapılan görme taramaları hakkında ebeveynlerin bilgilendirilmesi, gerekli ise göz hekimine yönlendirilmeleri ve özellikle erken dönemde başlayan ekran maruziyetinin çocukların göz sağlığını olumsuz etkilediğinin anlatılması ebeveynlerin görme sağlığı hakkındaki duyarlılıklarını arttıracaktır.

Etik Komite Onayı: Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi girişimsel olmayan klinik araştırmalar etik kurulu tarafından onay alınarak yürütülmüştür. (Tarih: 27.04.2021, araştırma protokol numarası: 2021.110.04.05)

Bilgilendirilmiş Onam: Katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması beyan etmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar finansal destek beyan etmemişlerdir.

Ethics Committee Approval: This study was approved by the ethics committee of Tekirdağ Namık Kemal University non-invasive clinical (Date: 27.04.2021, research protocol number: 2021.110.04.05)

Informed Consent: Written consent was obtained from the participants.

Peer Review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: Authors declared no conflict of interest.

Financial Disclosure: Authors declared no financial support.

KAYNAKLAR/REFERENCES

1. Çevik İ, Çakmak H, Çelik Ö, Okyay P. Yaşam boyu göz sağlığı: "2020 vizyonu: görme hakkı". ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi 2021;6(3):310-21.
2. Çelik T. Ambliyopi ve Güncel Tedavi Yaklaşımları. Güncel Pediatri 2017;15(3):58-64.
3. Loh AR, Chiang MF. Pediatric Vision Screening. *Pediatr Rev* 2018;39(5):225-34. doi:10.1542/pir.2016-0191
4. DeSantis D. Amblyopia. *Pediatr Clin North Am* 2014;61(3):505-18. doi: 10.1016/j.pcl.2014.03.006.
5. Şahin T, Buyru Özkurt Y. Çocuklarda ambliyopi ve ülkemizdeki görme tarama programı. *Ortadoğu Tıp Dergisi* 2017;9(2):79-87.
6. Chen AH, Abu Bakar NF, Arthur P. Comparison of the pediatric vision screening program in 18 countries across five continents. *J Curr Ophthalmol* 2019;31(4):357-65. doi: 10.1016/j.joco.2019.07.006.
7. T.C. Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Çocuk ve Ergen Sağlığı Dairesi Başkanlığı, Tarama programları, <https://hsgm.saglik.gov.tr/cocukergen-anasayfa>
8. The jamovi project (2021). jamovi (Version 1.6) [Computer Software]. Retrieved from <https://www.jamovi.org>
9. Lim LT, Gong Y, Ah-Kee EY, Xiao G, Zhang X, Yu S. Impact of parental history of myopia on the development of myopia in mainland china school-aged children. *Ophthalmol Eye Dis* 2014;6:31-5. doi: 10.4137/OED.S16031
10. American Academy of Pediatrics. Committee on Public Education. American Academy of Pediatrics: Children, adolescents, and television. *Pediatrics* 2001;107(2):423-6. doi: 10.1542/peds.107.2.423.
11. Council on Communications and Media, Brown A. Media use by children younger than 2 years. *Pediatrics* 2011;128(5):1040-5. doi: 10.1542/peds.2011-1753.
12. Centers for Disease Control and Prevention (CDC). Television and video viewing time among children aged 2 years - Oregon, 2006-2007. *MMWR Morb Mortal Wkly Rep* 2010;59(27):837-41. Erratum in: *MMWR Morb Mortal Wkly Rep* 2012;61(21):397.
13. Akkuş S, Yilmazer Y, Şahinöz A, Sucaklı İ. 3-60 ay arası çocukların televizyon izleme alışkanlıklarının incelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal, Uluslararası Katılımlı 3. Çocuk Gelişimi Kongre Kitabı*, 2015. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hsbfd/issue/7893/103899>.
14. Gökçe A. 0-7 yaş arası çocuklarda mobil ekran maruziyetinin değerlendirilmesi. *Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi Tıp Fakültesi* 2021;54(2):188-93.
15. Waseem Saad Nsaif, Effecting of Excessive using Touchscreens Devices to the Children and the Related with the Physically and Psychological Children Illnesses. *International Journal of Computer Science and Mobile Computing* 2016;5(6):513-24.

16. Alvarez-Peregrina C, Sánchez-Tena MÁ, Andreu-Vázquez C, Villa-Collar C. Visual Health and Academic Performance in School-Aged Children. *Int J Environ Res Public Health* 2020;17(7):2346. doi: 10.3390/ijerph17072346.
17. Alvarez-Peregrina C, Villa-Collar C, Andreu-Vázquez C, Sánchez-Tena MÁ. Influence of Vision on Educational Performance: A Multivariate Analysis. *Sustainability* 2021;13(8):4187. <https://doi.org/10.3390/su13084187>